Eli Moen

Hva skal vi leve av etter oljen?

Pensjonistakademiet
Campus Ås 9. februar 2022

BAKTEPPET

- **En ikke-fornybar ressurs**
- **En petro-avhengig økonomi**
  - 2021: petro-sektoren 60 prosent av vareeksporten
- **Trend: fallende petro-inntekter**
  - Gjennomsnittlig:
  - 20% av samlede inntekter
  - 40% av eksportinntektene
    - 2008: 531 milliarder (topp), 2017: 143 milliarder (bunn)
- **Økende utgifter**
  - For 2021 er samlede offentlige utgifter anslått til 66% av BNP

Hva svar gis?

- Det som kan utledes:

- Olje?
- Fornybar/miljøvennlig energi?
- Fondsavkastninger?

Energieksporten: En villet politikk

St.meld. 25 (2015-2016):

Kraft til endring – energipolitikken mot 2030

- **Våre energiressursene skaper store verdier**

- **Regjeringens visjon:**
- **Norge skal være verdensledende innenfor utviklingen av miljøvennlig energi,**
- **Bli en ledende eksportør av fornybar energi**
  - Basert på forslag fra strategiorganet Energi21

- **Vedtatt av Stortinget 9.6.2016**

Vannkrafta som eksportvare

- **Fastslått i stortingsmeldingen:**
- **1) Bruke markedet**
- **Øke utenlandsforbindelsene**
- **Utnytte prisforskjeller (flaskehalsinntekter)**
    - Begrunnet som å styrke det samfunnsøkonomiske grunnlaget

- **2) Sikre mest mulig eksport**
- **EU avgjørende for energipolitikk og markedsutvikling**
- **Integrasjon i EUs energiunion**
    - I praksis er norsk energipolitikk overført til EU
    - Fastsetter viktige rammer: minst mulig regulering, markedet skal løse problemene, ingen diskriminering

Kraftbransjen

Norge som Europas grønne batteri

Cui bono

- **Eierne: Staten, fylker, kommuner**
  - Staten:
  - En ekstraskatt, uten omfordelingshensyn
  - 2021: 27,6 milliarder fra Statkraft, 4 milliarder fra utenlandskablene
  - Moms, nettleieavgift
- **Kraftselskapene**
  - Overføring av ressurser fra fellesskapet til strømselskapenes ledere og øvrige aksjonærer
  - 'Lønnsfest i kraftbransjen'
- **Eierne av utenlandske kabler**

Kraftbransjen

- **Politikk siden 1990: øke utenlandseksporten**
- **‘Norge som Europas grønne batteri’**
  - I realiteten: 4 – 6 prosent av EUs behov
- **Bransjen nå: doble markedsandelen innen 2030**

Energipolitikken

- **Et radikalt brudd med politikken som 'har bygd landet'**
- **'Kraftsosialismen':**
- **Utbygging av vannkrafta**
  - Staten, fylkene, kommunene
- **1) Grunnlaget for velferdsstaten**
- **2) Vårt fremste komparative fortrinn**
- **Fundamentet for en konkurransedyktig eksportindustri: Kraftkrevende industri og andre næringer**

- **Kritisk infrastruktur**
  - Billig strøm til husholdningene – en nødvendighet i et kaldt og mørkt land

Energipolitikken

- **Konsekvenser:**
- **Tap av industrielle muligheter**
  - Nå: Prosjekter er stanset, produksjon lagt ned i en rekke næringer
- **Hva skjer når de langsiktige kraftavtalene går ut?**
- **EU forlanger avslutning av kraftavtalene**

- **Landet kan ende opp som ren råstoffeksportør (oppskrift på fattigdomsfelle)**

Vannkraft versus industri

- For en gitt kraftmengde kan Elkem generere 8 milliarder i omsetning, 1530 egne arbeidsplasser pluss ringvirkninger.
- Å selge den samme kraftmengden, vil kun gi 1,8 milliarder i cash og nesten ingen arbeidsplasser.

Norge vinteren 2021-2022

- **«Prissjokket kan også bety slutten på Norge som industrinasjon»**
  - Frifagbevegelse 5.1.2022

- **Er dette intensjon eller uforstand?**

Tallenes tale

Eksportinntekter:

- **2021:**
- **Råolje og naturgass:**
- **825 mrd.**

- **Strøm eksport 2021:**
- **17 mrd., totalt under 30 mrd.**

Underskudd på statsbudsjettet:

- **2- 300 milliarder 'strukturell oljekorrigert budsjettbalanse'**
- **2 – 300 milliarder i eksportunderskudd for fastlands-Norge**
  - 2014: -163 milliarder
  - 2019 -278 milliarder
  - 2021: -297,2 milliarder

Spørsmål

- Hvordan kompensere for petro-inntekter?
- Energi?
- Reindustrialisere?

Næringsministeren 2022:
Det loves action

- En wake-up call:
- En plan for nye norske industrieventyr
- Den største omstilling i norsk økonomi noensinne

Hva er planen?

- **Støre-regjeringens svar:**
- **Hydrogen, batterier, havvind, CO2-rensing**

- **Solberg-regjeringen:**
- **Hydrogen, batterier, havvind, CO2-rensing**

Ikke tematisert

- **Lønnsomhet og norsk konkurranseevne:**
- **Hydrogen: Tyskland skal bli verdensledende**
  - November 2021: Equinor, Hydro, Panasonic gir opp batteriproduksjon i Norge
- **Batteri: Storbritannia skal bli verdensledende**
- **Havvind**
  - Forskere (NHH, UIS) om Equinors Dogger Bank prosjekt: Ulønnsomt
- **CO2-fangst. Feilet en gang**
  - Det tyske miljøverndepartement: ikke regningssvarende, for energikrevende

Ikke tematisert

- **Hvor klima- og miljøvennlig?**
- **Hydrogen**
  - krever mer energi enn det gir
- **Batterier**
  - Basert på ikke-fornybare mineraler, energiintensiv
- **Havvind**
  - 'Fuglekværner', forstyrer livet i havet
  - Professor UiO: mastene vil knekke som fyrstikker
  - Enormt vedlikehold

Særtrekk ved norsk næringsliv

- **Svekket industrielt grunnlag**
- **Få store selskaper**
  - Mangler 'lokomotiv', svekket kapital og kompetansegrunnlag
  - Avgjørende for omstilling i våre naboland
- **Svak kultur for samarbeid**
  - Svak tradisjon for å 'trekke sammen', en kultur preget av småkongeri

Norsk næringspolitikk: Utfordringer

- **Treffer ikke behovene i næringslivet:**

- **Mest SMB**
  - Få ressurser (kapital og kompetanse) til å nå opp i konkurransen
  - 1000 millioner til energiområdet (- olje og gass)
  - Om lag 100 millioner til skog og tre

- **Svak tradisjon for radikal innovasjon (nye produkter)**
  - SMB, prosessindustri

- **20 – 30 år for å utvikle nye produkter/næringer**

Svak tradisjon for radikal innovasjon

- Eksempelet bioenergi:
- Stått på den politiske agendaen i over tjue år
- Periodevis mottatt betydelig støtte (miljøvennlig energi
- Flere forsøk, ennå ikke produksjon i Norge (unntak: biogass)
- Treklyngen, gitt opp
- Silva Green Fuel (Södra, Statkraft) etablert 2015
- Biozin (Bergene Holm) 2016
- Moelven?

Norsk næringspolitikk: Utfordringer

- **'Hybrid politikk'**

- **Næringsnøytral, markedsstyrte støttemidler (FoU)**
  - NFR viktigste virkemiddelaktør, akademia i førersete

- **Energi et prioritert område**
  - Fram til 2015: olje og gass
  - Fra 2015: Energiområdet
    - Mest til karbonfangst og utslippsreduksjoner

Norsk næringspolitikk: Utfordringer

- **Kapitalutfordringer**
- **Eksemplet Splitkon:**

- **Investinor:**
- **20 prosent avkastning for lite til å få støtte**

- **Opprettet av staten i 2008, eies av Nærings- og fiskeridepartementet**
- **Et virkemiddel for hva?**

- 'Investinor AS er et investeringsselskap'

Hva skal vi leve av?

- Et ubesvart spørsmål

- Et norsk paradoks:
- Norge har det som skal til:
- Høyt utdannet arbeidsmarked, høy teknologisk kompetanse, velferd (gratis utdanning), kapital, naturressurser

- Mangler:
- En nasjonal politikk, vilje og koordinering